

DOKUMENTUM

LUKÁCS GYÖRGY ÉS MANNHEIM KÁROLY KÉSŐI LEVÉLVÁLTÁSA

A fiatal Mannheim Károly munkássága – mint ez ma már jól ismert – Lukács György erőteljes szellemi befolyása alatt bontakozott ki, amiről a Lukács-hoz írt korai (1910–1916) Mannheim-levelek¹ is meggyőzően tanúskodnak. Ezekből a levelekből eléggé egyértelműen kitűnik, hogy a pályakezdő Mannheim milyen mértékben vált Lukács hívévé és követőjévé, sőt a 10-es évek első felében már-már barátjává. A gyorsan kibontakozó barátság azonban tisztavirág életűnek bizonyult, s bár a 10-es évek második felében még tartós kapcsolat van közöttük – éveken keresztül rendszeresen találkoznak a Vasárnapi Kör összejövetelein –, de ez a kapcsolat már korántsem olyan tartalmas és szoros, mint a korábbi volt. 1917 elején már egészen nyilvánvaló, hogy harmonikusan induló viszonyukban törés következett be. Nagyon valószínű, hogy Mannheim az ő túlságosan is bizonytalankodó-habozó magatartásával – ha akarta, ha nem – maga ellen hangolta Lukácsot, aki szinte az egyik napról a másikra felmondta együttműködésüket.

A következő években már politikai nézeteikben is szembevetődően eltávolódnak egymástól. Lukács belépése az éppen csak hogy megalakult kommunista pártba, Mannheim számára „érthetetlen” s példája követhetetlen. 1919-cel azután útjaik végleg elválnak egymástól. Lukács mint elkötelezett kommunista jelentős szerepet vállal a tanács hatalom kultúrpolitikájának az irányításában, Mannheim visszahúzódik a lojális kispolgári értelmiség csigaházába, az események alakításában cselekvően nem vesz részt. A Bölcsészeti Karra történt kinevezését az előlegezett bizalom jelének tekinti és szorgalmasan készül az őszi szemeszterben tartandó kultúrfilozófiai előadásaira (amelyekre azonban már nem kerül sor). Ennél többre azonban nem vállalkozik. Elképzelhető, hogy Lukács látva Mannheim visszahúzódsát, többé már nem tekinti őt potenciális szövetségeseinek és amilyen hamar csak lehet „megfelejtkezik” róla.

¹ V. ö. Gábor Éva: *Karl Mannheim's letters to Lukács. 1910–1916.* The New Hungarian Quarterly, 1975. No. 57. 93–105.

A Tanácsköztársaság bukása után mindketten emigrálnak. (Mannheim aktívan közreműködik Lukács külföldre szöktetésében. Erről maga Lukács is több ízben említést tesz késői visszaemlékezéseiben.) Útjaik azonban már ellentétes irányba visznek. Lukács annak tudatában hagyja el Magyarországot, hogy rá a maga polgári osztályával teljes mértékben szakító, a munkásmozgalommal azonosuló üldözött kommunista sorsa vár. Mannheim önként vállalja az emigrációt, pályafutása néhány évi bizonytalanság után felfelé ível, a 20-as évek második felében már egyetemi magántanár Heidelbergben, majd nem sokkal később egyetemi tanár Frankfurtban.

Mannheim és Lukács között az elvi-ideológiai, illetve eszmei-politikai nézetkülönbségek a további évek során sem csökkenek, sőt szemmel láthatóan nőnek, de Mannheim ezután sem szűnik meg tisztelni Lukácsban fiatalkori eszményképét. Élénk figyelemmel kíséri az emigrációban keletkezett újabb és újabb írásait. Közölik a legnagyobb hatást kétségtelenül az 1923-ban megjelent *Geschichte und Klassenbewusstsein*² gyakorolja rá. Lukácsnak ez a műve éveken keresztül foglalkoztatja. „irritálja” őt. Legkorábban a *Historismus*ban,³ majd az *Ideologie und Utopie*ben,⁴ de még jó néhány későbbi munkájában is reflektál rá. Hol egyetértően foglal állást Lukács egyes érvei mellett, hol még polemizál vele, illetve cáfolni igyekszik bizonyos állításainak helyes voltát. És arra is bőven akad példa, hogy „adaptálja” Lukácsot, persze mindig a maga ízlése szerint átértelmezve a lukácsi gondolatot.

Mannheim és Lukács legutolsó személyes találkozására 1933 tavaszán, alig néhány héttel a Hitler-fasizmus hatalomra jutása előtt kerül sor Frankfurt am Mainben. Mannheim a 30-as évek elejétől már mint a szociológia tanszékvezető professzora működik a patinás Goethe-egyetemen. Lukács a Kant-Gesellschaft meghívására érkezik a városba. Két előadást tart: egyet *Hegeltől*, egyet pedig a *történelmi materializmusról*. Mannheim aktívan részt vesz az előadásokat követő vitákban, s az egykori szemtanú szerint⁵ jórészt Lukáccsal egyetértően foglal állást a polémiaiban. Ennek a találkozásnak azonban további folytatása és pozitív következménye már nem lesz viszonyuk alakulására.

Rövidesen mindketten újra emigrálni kényszerülnek: Lukács a Szovjetunióba megy, ahol mint a Mannheimhez küldött 1946 november 13-i

² Georg Lukács: *Geschichte und Klassenbewusstsein*. Studien über marxistische Dialektik. Berlin, 1923.

³ Karl Mannheim: *Historismus*. Archiv für Sozialwissenschaften und Sozialpolitik, Bd. 52. Tübingen, 1924.

⁴ Karl Mannheim: *Ideologie und Utopie*. Bonn, 1929.

⁵ Dr. Kreilisheim Márta szíves közlése és egykori feljegyzései alapján.

keltezésű levelében írja: „a tudományos munka anyagi és szellemi feltételei szempontjából életem legboldogabb éveit töltöttem el”. Mannheim Angliába kerül, s a 40-es évek elejétől mint a szociológia és neveléstudomány professzora működik a London School of Economics-on.

Életútjuk 1945 után is diametrális irányba fejlődik. Lukács az emigrációból hazatérve beleveti magát a magyar tudományos és szellemi életbe, aktív vezető szerepet vállal a népi demokratikus Magyarország politikai és kulturális életének az alakításában. Mannheim a Bölcsészettudományi Kar dékánjának hazahívó levelére⁶ azt válaszolja, hogy angliai kötelezettségei és az UNESCO-ban vállalt tisztsége nem teszi lehetővé, hogy a megüresedett szociológiai tanszék vezetését elvállalja. Később pedig erre már azért nem kerülhet sor, mert 1947 januárjában váratlanul meghal szövődményes influenzában. Mannheim életének utolsó éveiben a Londoni Egyetem Pedagógiai Intézetét irányítja.

1946 őszén, sok évi hallgatás után, Mannheim mint az egyik legnagyobb londoni könyvkiadó vállalat szerkesztője⁷ fordul Lukácshoz. Arra kéri, tegyen javaslatot néhány korábban megjelent írásának angol nyelvű gyűjteményes kiadására. A kiadót – mint írta – elsősorban Lukács irodalomszociológiai munkái érdeklik. Egyidejűleg arra is megkéri, ajánlana a nevelés, a külpolitika, a történelem témakörökben szovjet szerzőktől megjelent olyan tanulmányokat, amelyek az „előítéletmentes angol olvasóközönség körében érdeklődésre tarthatnának számot”.

Lukács készségesen válaszol, tartalmas listát állít össze a javasolt munkákból. Mannheim gyorsan reflektál az ajánlatra, megígéri, hogy a maga részéről mindent megtesz Lukács angliai bemutatásának sikeréért. A további együttműködést azonban félbeszakítja Mannheim hirtelen bekövetkezett halála. Lukács esedékes válasza így elveszti aktualitását. Évekkel később Lukácsnak *Az ész trónfosztásában*⁸ Mannheimről adott egyértelműen negatív értékelése végleg pontot tesz kettőjük késői viszonyára.

*

⁶ Dr. Hajnal István dékán levele K. Mannheimhez 1945. november 20-án. ELTE Levéltár.

⁷ The International Library of Sociology and Social Reconstruction. Editor: Professor Karl Mannheim.

⁸ Lukács György: *Az ész trónfosztása. Az irracionalista filozófia kritikája*. Bp. 1954. A kötet hatodik fejezetének 5. pontja: A liberális szociológia védtelensége (Alfred Weber, Mannheim) tartalmazza a szóbanforgó kritikát.

Az alábbiakban azt a három 1946-ból datált levelet mutatjuk be (kettőt Mannheimtől, egyet pedig Lukácstól), amelyek a szóbanforgó publikációk körül felmerült kérdéseket tisztázandó íródtak. E levelek ma elsősorban irodalomtörténeti szempontból jelentenek értékes dokumentumot. A leveleket a MTA Filozófiai Intézet Lukács Archívum és könyvtára gondozza.

(A The International Library.. levélpapírján)

Kedves Lukács

1946. október 28.

bocsásson meg, hogy angolul írok Önnek; de meg szeretném kímélni attól, hogy kézírásomat ki kelljen betűznie. Ön természetesen azon a nyelven válaszol, ami kellemes.

Levelem megírásában az a cél vezetett, hogy megkérjem Önt, ajánlaná-e az angol és az amerikai olvasók számára egy, vagy két olyan könyvét, amit már publikált angolul. Hogy tudja, én egy sorozatot⁹ szerkesztek. A sorozat prospektusát egy külön levélben küldöm el Önnek. A kiadóval egyetértésben az a tervünk, hogy egy tudományos szintű platformot hozunk létre, amely minden nemzetet és nézetet reprezentálna. Úgy tudom, hogy Ön mostanában írt és publikált két munkát, egy német irodalomszociológiát oroszul és németül egy szociológiai tanulmányt G. Kellerről.¹⁰ Amennyiben érdeklí a javaslatom, örülnék annak, ha a német kiadás kópiáját megkaphatnám. Persze ez esetben sem egyedül döntenék, hanem a szerkesztőség beleegyezésével, de biztosíthatom, hogy mind a szerkesztőség, mind jómagam a legnagyobb megbecsülésben és figyelemben részesítenénk az Ön munkáját.

És nagyon hálás lennék azért is, ha felhívná a figyelmemet 2–5 a háború idején Szovjetországban publikált olyan könyvre, amelyeket szívesen látna a Library-sorozatban, és

⁹ Lásd a 7. jegyzetet.

¹⁰ I understand you have recently written and published both in Russian and German a Sociology of German Literature, and a Sociological Study on G. Keller.

amelyeket mint a szovjet tudósok reprezentatív teljesítményét ajánlhatnánk az előítéletmentes olvasóknak. Mindenekelőtt a történelem, a nevelés, a külpolitika témakörében írt könyveket szeretnénk kiadni, de bármilyen más témáról is szó lehet, ami egyáltalán érdekelhet bennünket.¹¹

Magunkról csak annyit: akár egy egész könyvet is írhatnék, ha be akarnék számolni arról, hogy mi minden történt velünk, de visszafogom magam, s csupán azt említem meg, hogy szerencsésen túléltük a háborút. Feleségem praktizáló pszichoanalitikus,¹² tagja a Brit Pszichoanalitikai Társaságnak. Engem nemrégiben neveztek ki a Londoni Egyetem Nevelési Tan-székére, ahol filozófiát és nevelésszociológiát adok elő.

De persze én továbbra is szociológus maradok, csakhogy most mégis egy gyorsan fejlődő terület művelését tartom a leggyümölcsözőbbnek.

Hálás lennék, ha megtudhatnék valamit Önről, feleségéről és a gyerekekről¹³ valamint Herbertről és Annáról.¹⁴

Meleg szeretettel üdvözlöm mindannyiokat.

Örökké az Ön híve
Mannheim Károly

¹¹ I should also be grateful if you were to draw my attention to – from 2–5 books, which you would like to see included in the Library, since the latter would be able to communicate to an unbiased world readership, some of the representative achievements of Soviet scholarship. I should like preferably to see, books on History, Education, Foreign Policy, but any other topic which fits in to the framework of the library, would interest us.

¹² Mannheimné, Láng Júlia, filozófiai-pszichológiai tanulmányait a budapesti egyetem Bölcsészettudományi Karán végezte az 1911–16. közötti években. Jelentős szerepe volt abban, hogy férje a 30-as évek közepétől nagy érdeklődéssel tanulmányozta Freudot és a pszichoanalízist megpróbálta alkalmazni a szociológiában.

¹³ Mannheim itt Lukács második felesége Jánossyné, Bortstieber Gertrud és az ő első házasságából származó gyermekei, Jánossy Ferenc, Anna és Lajos iránt érdeklődik.

¹⁴ Herbert = Balázs Béla, Anna = Schlamadingerné, Hamvassy Anna, Balázs második felesége.

Kedves Mannheim^{1 5}

Budapest, 13. XI. 1946

Nagyon köszönöm levelét és a szívélyes felkérést dolgaim angol kiadására. Az esszék, amelyeket Ön említ egy egységes komplexumot képeznek „A német irodalom két évszázada” címen egységes műként lennének kiadhatók.^{1 6} Ván egy technikai jellegű kérdésem: vajon nem lehetne-e az összes esszét egyetlen kötetben (összesen mintegy 650 gépelt oldal terjedelemben) kiadni, vagy ami nem lenne előnyös, két kötetet csinálni belőle. Ez utóbbi esetben az első kötet címe „Goethe és kora” lehetne (a kötet már megjelent magyarul),^{1 7} a második köteté pedig „A német realizmus a XIX–XX. században”. Az esszék Wertherrel, Wilhelm Meister tanulóéveivel, Schiller és Goethe levélváltásával. Schillernek a modern irodalomelméletével, Hölderlin Hyperion-jával, a Fausttal (ez önmagában 120 gépelt oldalt tesz ki), Heinrich von Kleist tragédiáival, Eichendorffal, Georg Büchnerrel, Heinével, Gottfried Kellerrel, Wilhelm Reabeval, Arnold Zweiggel, Thomas Mannal foglalkoznak. Abban az esetben, ha a kétrészes megoldásra kerülne sor, a második kötet a Kleist-esszével kezdődhetne. A tanulmányok nagyrészt már megjelentek a német nyelvű „Internationale Literatur”-ban, kivéve a Büchner-t, ami a „Das Wort” című folyóiratban látott napvilágot, valamint a Werther-t és az utolsó három Faust-tanulmányt, ezek ugyanis német nyelven eddig még nem jelentek meg.^{1 8} Minderről azért

^{1 5} A levél eredeti nyelve német.

^{1 6} Die Essays, die Sie erwahnen, bilden einen einheitlichen Komplex und könnten als ein einheitliches Werk unter dem Titel: „Zwei Jahrhunderte deutsche Literatur” herausgegeben werden.

^{1 7} Vö. Lukács György: *Goethe és kora*, Bp. 1946.

^{1 8} Die Aufsätze sind um grössten Teil in der „Internationale Literatur” in deutscher Sprache erschienen. (Ausnahmen sind: Büchner, der in der Zeitschrift „Das Wort” gedruckt ist, sowie Werther und die drei letzten Faust-Studien, die in deutscher Sprache noch nicht erschienen sind. A Lukács által itt jelzett munkák a megjelenés időrendjében: a Moszkvában kiadott Internationale Literaturban: *Hölderlins Hyperion*

írok Önnek ilyen részletesen, mert esetleg lehetséges, hogy Ön vagy más urak, akik ezeket a kiadványokat szerkesztik, a munkák egy részével már most megismerkedhetnének és képet alkothatának arról, hogy vajon feltétlenül ki óhajtják-e adni ezeket a könyveket. A folyóiratokban megjelent szövegek véglegesnek tekinthetők, néhánynak a kiegészítését és a korrek-túráját innen könnyen utánaküldhetem. Abban az esetben, ha a tanulmányok tekintetbe vehető része ott elérhető lenne, ez természetesen lényegesen megkönnyítené a kéziratoknak a mai nehéz postai küldését. Nagyon hálás lennék Önnek, ha néhány sort írna arról, meddig tarthat ez időben. Mindenesetre a kéziratot lemásoltatom, ami az itteni viszonyok között nem túlságosan könnyű.

Ami az Ön levelében említett sorozat prospektusát illeti, eddig még nem kaptam meg. Ezért sem olyan könnyű nekem a többi könyvre vonatkozóan Önnek javaslatot tennem. Minden esetre közlöm Önnel az általam ismert fontosabb és jobb könyveket: E. F. Ussiewitsch: Esszé-gyűjtemény a szovjetelőtti és a szovjetország irodalomról.¹⁹ (Az író né egészen bizonyosan

1935. No. 6. 96–110.; *Schillers Theorie der modernen Literatur*. 1937. No. 3. 97–111. No. 4. 110–123.; *Die Tragödie Heinrichs von Kleist*. 1937. No. 8. 105–126.; *Heinrich Heine als nationaler Dichter*. 1937. No. 9. 34–54., No. 10. 84–110.; *Der Briefwechsel zwischen Schiller und Goethe*. 1938. No. 3. 99. 125.; *Wilhelm Meisters Lehrjahre*. 1939. No. 2. 134–148.; *Arnold Zweigs Roman-Zyklus über den imperialistischen Krieg 1914–1918*. 1939. No. 3. 112–133.; *Gottfried Keller*. 1939. No. 6. 95–113., No. 7. 115–134. *Eichendorf*. 1940. No. 6. 54–64.; *Wilhelm Raabe*. 1940. No. 11. 75–83., No. 12. 17–81.; *Faust-Studien I. Zur Entstehungsgeschichte*. 1941 No. 5. 95–102.; *Faust-Studien II. Das Drama der Menschengattung*. No. 6. 87–95.; *Die deutsche Literatur im Zeitalter des Imperialismus*. (Abrisse ihrer Hauptströmungen.) 1945. No. 3. 53–65., No. 4. 62–68., No. 5. 70–84. Az ugyancsak Moszkvában megjelenő *Das Wort. Literarische Monatschriften* ben publikálta Lukács az említett Büchner-tanulmányt. V. Ö.: *Der faschisierte und der wirkliche Georg Büchner*. 1937. No. 2. 7–26.

¹⁹ Jedenfalls teile ich Ihnen die wichtigsten und besten mir bekannten Bücher mit: F. F. Ussiewitsch: Eine Sammlung von Essays über vorsovjetsische und sovjetsische russische Literatur . . .

ragyogó marxista irodalomkritikus, talán a legjobb a ma létezők közül. A kötet pontos válogatását nem ismerem, de tudom, hogy egy ehhez hasonló a Moszkva-i VOSZK-nál [Külföldi Kulturális Kapcsolatok Társasága] már rendelkezésre áll. M. A. Liefschitz: *Az irodalom és a művészet kérdései* (ez egy jelentős esszégyűjtemény, ami marxista szempontból foglalozik Winckelmannal, Hegellel, Marxszal és Leninnel.²⁰ A szerző a *Literaturnij Kritik* c. folyóiratban 1938-ban publikált egy ugyancsak jelentős tanulmányt Vico-ról, amit az angol kötetbe feltétlenül fel kellene venni. Liefschitzet mind Oroszországon belül, mind azon kívül a legtehetségesebb filozófiai és szociológiai gondolkodónak tartom azok közül, akiket csak ismerek. Rubinstein: *Pszichológia*. (A pontos cím ebben a pillanatban nem jut eszembe.) A könyv annak idején Sztálin-díjat kapott. Ez a pszichológia problémájának az első marxista szempontú szisztématiszus összefoglalása és éppen ezért lenne érdekes az angol közönség számára, s még inkább ezért, mert a Nyugat jelentősebb pszichológiai áramlatainak beható kritikáját nyújtja.²¹ És végül van még egy javaslatom, amivel kapcsolatban – mivel nem ismerem az Önök publikációit – bizonytalan vagyok: Makarenko: *Pedagógiai hőskölteménye*. Ez lényegében egy szépirodalmi mű, amiben a szerző olyan gyerekekkel és fiatalokkal kapcsolatos tapasztalatait írja le, akik a kedvezőtlen életkörülményeik miatt csavargókká lettek. Bemutatja, hogy a csavargás „anarchiájával” szemben hogyan érvényesül a munka nevelő hatása és a társadalmi érzület. Kitűnő könyv, minden pedagógus számára – különösen a háború utáni

²⁰ M. A. Liefschitz: *Fragen der Literatur und Kunst* (eine sehr bedeutende Essay-Sammlung, die von marxistischen Standpunkt Winckelmann, Hegel, Marx und Lenin behandelt..

²¹ Rubinstein: *Psychologie*... Es ist die erste systematische Zusammenfassung der Probleme der Psychologie von marxistischen Standpunkt und darum wahrscheinlich für ein englisches Publikum interessant, umsomehr als es eine eingehende Kritik aller wichtigen psychologischen Strömungen des westens enthaelt.

időkben – a legnagyobb mértékben tanulságos.²² Ha önnek kellene ezek a könyvek, úgy írjon a VOKS elnökének, W. S. Kemenjovnak, s ha óhajtja, hivatkozzék arra, hogy a javaslat tőlem ered.

Levelem dologi része olyan hosszúra sikerült, hogy a személyes vonatkozásokra már csak kevés hely és idő maradt. Nemsokkal a frankfurti találkozásunk után a Szovjetunióba utaztam, ahol különösen a tudományos munka anyagi és eszmei feltételei szempontjából életem legboldogabb éveit töltöttem el. 1945. augusztusa óta vagyok Budapesten, s mint ez esztétika és kultúrfilozófia professzora működöm a Budapesti Egyetemen. Az élet itt nagyon érdekes, csak éppen a társadalmi elfoglaltság oly nagy, hogy semmiféle tudományos munkához nem jutok hozzá. Gertrudnak is jutott ideje a Szovjetunióban arra, hogy elmélyedjen ökonómiai tanulmányaiban, de eddig még nem jutott el a publikációig. A két kisebb gyereket Ferit és Ancsit, mindketten mérnökök a Szovjetunióban, a közeli hónapokban várjuk. Lajcsóról, aki Manchesterben van, Ön valószínűleg többet tud, mint mi. Őt meg éppen a napokban várjuk haza.

Kérem adja át feleségének Gertrud és az én üdvözetemet. Balázs még előttünk érkezett Budapestre, szép sikereket arat itt színdarabjaival és költeményeivel. Egy új drámáját,²³ amit Kodály zenésített meg, ebben a szezonban mutatják be, s nemsokára megjelenik önéletrajzi regénye is.²⁴

Szívélyes üdvözet Gertrudtól is
az Ön Lukács Györgye

²² Makarenko: *Pedagogisches Poem*. Dies ist im Wesentlichen ein belletristisches Werk, das die Erfahrungen des Verfassers bei jenen Kindern und Junglingen beschreibt, die infolge der ungünstigen Verhältnisse Vagabunden geworden sind . . . Es ist ein ausgezeichnetes Buch und für jeden Paedagogen – besonders in der Nachkriegszeit – in höchstem Masse lehrreich.

²³ Balázs Béla: *Czinka Panna balladája* (Daljáték). Bp. 1948.

²⁴ Balázs Béla: *Álmodó ifjúság*. Bp. 1946.

(A The International Library . . . levélpapírján)

Kedves Lukács²⁵

1946. november 25.

Csak most válaszolok az Ön két levelére.²⁶ Nagyon örülök, hogy érdeklődik sorozatunk iránt, amelyben publikálni kívánjuk az Ön tanulmányait. Pillanatnyilag arra kérem, hogy ne verje magát külön kiadásokba, mert bár mind a testülettel, mind pedig a bizottsággal sikerült elfogadtatnom az ötletemet, de azért sohasem lehet tudni előre, hogy hogyan alakulhatnak a dolgok. Az Önnel kötendő szerződés részleteit még meg fogjuk vitatni. Kell-e bármilyen orosz, vagy magyar hatóságtól ehhez engedélyt kérnie, és ha igen, ez a Kereskedelemügyi Minisztériumon keresztül történik? Ez utóbbi esetben a javaslatokat, amilyen hamar csak lehet elfogadtatom a testülettel, de ez egy bizonyos időt vesz igénybe, mivel az ajánlott tanulmányokat még el kell olvasni.

Nagyon hálás vagyok a többi javaslatáért is. Ön bizonyára félreértett, engem nemcsak az irodalomszociológia érdekel, hanem a szociológia legkülönbözőbb alkalmazási területei is. Levelemhez mellékelem a Library vázlatos tervét, ami talán ötleteket adhat és egy külön borítékban elküldöm a teljes katalógust is, remélem, hogy megérkezik. Ha a Library teljes tervezete valamilyen okból még sem lenne a birtokában, a Londoni Parlament általam ismert könyvtárában megvan a sorozat néhány kópiája, és az utolsó kötetek is tartalmazzak egy többé-kevésbé megbízható prospektust, amiből kitűnik, hogy mit is akarunk csinálni.

Mind feleségem, mind pedig én nagyon örülünk, ha hírt kapunk Önről. Most nem is írunk ebben a levélben semmilyen

²⁵ A levél eredeti nyelve: angol

²⁶ A Lukács-hagyatékából eddig csak egy 1946-ból datált Mannheimhez írt levél került elő.

személyes vonatkozású dolgot, mert nem akarjuk, hogy túl későn érkezzék oda. Jó kívánságainkat küldjük mindkettőjüknek.

Örökké az Ön híve
Mannheim Károly

Közli és a leveleket fordította: GÁBOR ÉVA

IGNOTUS-ADALÉKOK A NYUGAT SZERKESZTÉSÉHEZ

A kecskeméti Katona József múzeum őrzi Buday Dezső (1879–1919) ottani jogakadémiai tanár hagyatékának egy töredékét.¹ A hagyatékrész (levelezés, naplók, följegyzések) elsősorban a tudomány- és helytörténészek érdeklődésére tarthat igényt, hiszen Buday mint tanulmányíró s mint a kecskeméti jogakadémia tanára elsősorban a tudományban, ill. a város életében töltött be jelentős szerepet. Gál István,² Lőrinczy Huba³ s mások azonban joggal hívhatták föl a figyelmet Buday irodalmi kapcsolataira, ill. tevékenységére is. Buday ugyanis nemcsak jogakadémiai tanár volt, s nemcsak Babitscal való rokonsága kapcsolta be az irodalom áramába, de maga is írt verseket, regényt s tanulmányt, s Babits mellett másokkal, pl. Ignotusszal és Kassákkal is levelezésben állott. Az alább majd közlésre kerülő két Ignotus-levél is e levelezésből való, s így Buday irodalmi kapcsolatainak dokumentuma. Igazi jelentőségüket e leveleknek azonban mégsem ez, hanem az adja meg, hogy *Ignotus mint a*

¹ A Buday-hagyatékot Nagy Ádám kecskeméti múzeológus baráti szívességéből ismerem. Egy részét fénymásolatban, egy részét gépírási másolatban kaptam meg tőle. – Budayról lásd: Joós Ferenc: *Bibliográfia dr. Buday Dezső életéről, munkásságáról*. Könyvek-cikkek. Kecskemét, 1969. 14.

² Gál I.: *Buday Dezső*. Jelenkor, 1969. 3. 265–269. Ugyanez, a cím és a tartalom részleges korrigálásával: Gál *Bartóktól Radnótiig* c. könyvében is.

³ Lőrinczy H.: *A modern sci-fi egyik előhírnöke. Hungaricus (Buday Dezső): A szenvedő ember*. Forrás, 1974. 11. 79–85.